BEATA DZIEDZIC^{1, A, D}, ZOFIA SIENKIEWICZ^{1, E, F}, PAULINA DZIEDZIC^{2, B, C}

Opinia pielęgniarek dotycząca nowelizacji Ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej, obowiązującej od stycznia 2016 r.

Nurses' Opinion on the Amendment to the Nurses and Midwives Act as of January 1, 2016

¹ Zakład Pielęgniarstwa Społecznego, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Warszawa

² Wyższa Szkoła Rehabilitacji, Warszawa

A – koncepcja i projekt badania; B – gromadzenie i/lub zestawianie danych; C – analiza i interpretacja danych;
D – napisanie artykułu; E – krytyczne recenzowanie artykułu; F – zatwierdzenie ostatecznej wersji artykułu

Streszczenie

Wprowadzenie. Współczesne pielęgniarstwo dynamicznie się rozwija. Praca w zawodzie pielęgniarki wiąże się z dużą odpowiedzialnością. Podstawą dobrze wykonywanych zadań jest odpowiednie przygotowanie teoretyczne i praktyczne pielęgniarek oraz współpraca z całym zespołem terapeutycznym. Według Ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej pewne grupy pielęgniarek od stycznia 2016 r. nabędą uprawnienia do przepisywania i ordynowania określonych leków, wyrobów medycznych oraz kierowania na wybrane badania diagnostyczne.

Cel pracy. Poznanie opinii pielęgniarek na temat rozszerzenia uprawnień zawodowych związanych z wypisywaniem recept.

Materiał i metody. Badaniem objęto 38 studentek studiów magisterskich na kierunku pielęgniarstwo na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym oraz 43 pielęgniarki zatrudnione w podstawowej opiece zdrowotnej. Badanie przeprowadzono z użyciem kwestionariusza ankiety własnego autorstwa. Udział w badaniu był dobrowolny i anonimowy.

Wyniki. Osoby zatrudnione w podstawowej opiece zdrowotnej deklarują większe i częstsze zainteresowanie nowelizacją ustawy dotyczącej ordynacji leków oraz przepisywania recept (34,8% „zawsze”, 48,8% „często”) w porównaniu ze studentami (2,6% „zawsze”, 15,7% „często”). Większość badanych pielęgniarek zatrudnionych w podstawowej opiece zdrowotnej – 40 (93%) oraz 31 studentek (81,5%) uważa, że nowelizacja ustawy spowoduje nałożenie dodatkowych obowiązków na pielęgniarki, co nie przełoży się na korzyści dla pacjentów. Tylko 6 (15,7%) studentek i 4 (9,3%) pielęgniarki są zdania, że ta grupa zawodowa jest przygotowana do realizacji nowych przepisów. Na niewystarczające przygotowanie do wykonywania nowych zadań wskazuje 55,8% pielęgniarek pracujących w podstawowej opiece zdrowotnej i 34,2% studentek.

Wnioski. Badania należy kontynuować przede wszystkim w tej grupie zawodowej, która będzie realizować zapisane w ustawie przepisy (Piel. Zdr. Publ. 2015, 5, 4, 23–28).

Słowa kluczowe: opinie, pielęgniarstwo, kompetencje zawodowe.

Abstract

Background. Due to the dynamic progress of modern nursing, nurses' competences have increased. Proper vocational training guarantees that all tasks are carried out well. From January 1, 2016, some nurses will obtain the right to prescribe certain drugs, issue and renew prescriptions, and send patients for specific diagnostic tests.

Objectives. The aim of this study was to investigate nurses' opinion on the extension of professional licenses with regard to issuing prescriptions.

Material and Methods. The study included 38 female students from the Medical University of Warsaw with major in nursing and 43 nurses working in the primary health care (PHC). The study was conducted using authors' own questionnaire. Participation in the study was voluntary and anonymous.

Results. Nurses employed in PHC declare increased and more frequent interest in the amendment of the Act with regard to prescribing medications and issuing prescriptions (34.8% – “always”, 48.8% – “often”) compared to students (2.6% – “always”, 15.7% – “often”). Most of the nurses working in PHC (40.93%) and 31 students (81.5%) believe that the amendment to the Act will impose additional duties on nurses, which does not translate into benefits of patients. Only 6 (15.7%) female students and 4 (9.3%) nurses working in PHC argue that nurses are prepared to implement new rules, while insufficient preparation to perform new tasks indicate 55.8% of nurses working in PHC and 34.2 % of students.

Conclusions. Research should be continued primarily in the professional group which will implement provisions set out in the Act (*Piel. Zdr. Publ.* 2015, 5, 4, 23–28).

Key words: nursing, professional competence, opinions.

Praca w zawodzie pielęgniarki wiąże się z dużą odpowiedzialnością. Podstawą rzetelnie wykonywanych zadań jest odpowiednie przygotowanie teoretyczne i praktyczne pielęgniarek oraz współpraca z całym zespołem terapeutycznym. Zakres czynności pielęgniarskich regulują odpowiednie przepisy zawarte w ustawach i rozporządzeniach [1, 2]. Według Ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej pewne grupy pielęgniarek od stycznia 2016 r. nabędą uprawnienia do przepisywania i ordynowania określonych leków, wyrobów medycznych oraz kierowania na wybrane badania diagnostyczne [2]. Zgodnie z opinią Ministerstwa Zdrowia powyższe zmiany ułatwią pacjentowi dostęp do świadczeń medycznych z zakresu podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Aby realizacja rozszerzonych zadań była możliwa, są konieczne zmiany standardów kształcenia, a obecnie ukończenie kursu specjalistycznego z tego zakresu [3].

Celem badań była analiza opinii pielęgniarek na temat nowych zmian w ustawie dotyczących rozszerzenia kompetencji zawodowych związanych z wypisywaniem recept.

Material i metody

Badaną grupę stanowiło 38 studentek studiów drugiego stopnia na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym oraz 43 pielęgniarki zatrudnione w podstawowej opiece zdrowotnej (POZ). Badanie przeprowadzono w maju 2015 r. Zastosowanym narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety przygotowany na potrzeby tego badania. Ankieta zawierała 6 pytań charakteryzujących badaną grupę oraz 10 pytań określających stanowisko pielęgniarek wobec nowych przepisów zawartych w ustawie. Ankietowani wyrazili zgodę na udział w badaniu. Otrzymane wyniki porównano w grupie studentek i pielęgniarek zatrudnionych w POZ. Analizy wyników dokonano z wykorzystaniem pakietu STATISTICA 12. Różnice statystyczne analizowano nieparametrycznym testem *U* Manna-Whitney’a. Za istotne przyjęto prawdopodobieństwo na poziomie $p < 0,05$, a bardzo istotne – $p < 0,01$.

Wyniki

Badaną grupę w 100% stanowiły kobiety. Wśród 38 studentek biorących udział w badaniu 36 (94,7%) było zatrudnionych na oddziale szpitala państwowego, a 2 (5,2%) na oddziale szpitala prywatnego. Spośród 43 pielęgniarek pracujących w POZ 33 (76,7%) były zatrudnione w placówce państwowej, 9 (20,9%) natomiast w placówce prywatnej. Wśród badanych studentek 35 (94,7%) miało wykształcenie wyższe licencjackie, 3 (7,9%) wyższe magisterskie. Osoby zatrudnione w POZ w większości miały wykształcenie średnie – 29 (67,4%), ale także wyższe licencjackie – 11 (25,5%) i wyższe magisterskie – 3 (6,9%) (tab. 1).

Osoby zatrudnione w POZ deklarują większe i częstsze zainteresowanie nowelizacją ustawy dotyczącej ordynacji leków oraz przepisywania recept (34,8% „zawsze”, 48,8% „często”) w porównaniu ze studentkami (2,6% „zawsze”, 15,7% „często”). Stwierdzono bardzo istotną statystycznie różnicę ($p < 0,01$) między studentkami a pielęgniarkami zatrudnionymi w POZ (tab. 2).

Analizując przygotowanie polskich pielęgniarek do realizacji nowych przepisów na podstawie ich własnej opinii, nie stwierdzono statystycznie istotnej różnicy ($p < 0,05$) między oceną studentek i pielęgniarek pracujących w POZ. Opinie na ten temat są podobne ze wskazaniem na niewystarczające przygotowanie do wykonywania nowych zadań – takiego zdania jest 55,8% pielęgniarek i 34,2% studentek (tab. 3).

Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy wprowadzenie nowych przepisów ograniczy czas personelu pielęgniarskiego przewidziany na wykonywanie czynności przy pacjencie wykazuje bardzo istotną statystycznie różnicę ($p < 0,01$) wśród badanych grup. Pielęgniarki zatrudnione w POZ w zdecydowanej większości uważają (62,7% „zawsze”, 20,9% „często”), że może to spowodować ograniczenie opieki nad pacjentem. Wśród studentek takiego samego zdania jest 28,9%, odpowiadając „zawsze”, a 31,5% „często” (tab. 4).

Przewidując korzyści dla chorych po wdrożeniu nowych przepisów, 55,8% osób zatrudnionych w POZ uważa, że taka korzyść będzie występować

Tabela 1. Charakterystyka badanej grupy**Table 1.** Characteristics of the study groups

Dane	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Płeć				
Kobieta	38	100	43	100
Wiek				
20–30 lat	37	97,4	0	0
31–40 lat	0	0	3	6,9
41–50 lat	0	0	16	37,2
51–60 lat	1	2,6	22	51,1
Powyżej 61 lat	0	0	2	4,6
Wykształcenie				
Średnie medyczne	0	0	29	67,4
Wyższe licencjackie	35	92,1	11	25,5
Wyższe magisterskie	3	7,9	3	6,9
Miejsce zatrudnienia				
Oddział lub klinika w szpitalu państwowym	36	94,7	0	0
Oddział lub klinika w szpitalu prywatnym	2	5,2	0	0
POZ w placówce państwowej	0	0	33	76,7
POZ w placówce prywatnej	0	0	9	20,9
Staż pracy				
Poniżej 5 lat	35	92,1	0	0
6–10 lat	2	5,2	1	2,3
11–20 lat	0	0	2	4,6
21–30	0	0	17	39,5
Powyżej 31 lat	1	2,6	23	53,4
Stanowisko				
Pielęgniarka/pielęgniarsz	37	97,4	28	65,1
Kierownicze	1	2,6	5	11,6

*POZ (podstawowa opieka zdrowotna).

sporadycznie, podobnego zdania jest 23,6% studentek. Nie zaobserwowano istotnych różnic między grupami (tab. 5).

Nie stwierdzono także statystycznie istotnej różnicy wśród badanych odnośnie do zamiaru wprowadzenia do realizacji nowych przepisów w swojej praktyce zawodowej. Większość ankietowanych w obu grupach (studentki – 28,9%, pielęgniarki – 27,9%) zaznaczyła odpowiedź „nie wiem”, zaś aż 30,2% pracowników POZ twierdzi, że „nigdy” nie planuje wprowadzenia innowacji, co jest niepokojące ze względu na to, że to właśnie pielęgniarki POZ są tą grupą zawodową, która w głównej mierze będzie realizować założenia ustawy (tab. 6).

Tabela 2. Czy zapoznał/a się Pan/Pani ze zmianami w ustawie dotyczącymi ordynacji leków, wystawiania recept oraz skierowań na badania?

Table 2. Did you read the amendment to the Act with regard to the ordination of drugs, giving prescriptions and referring to medical examinations?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	1	2,6	15	34,8
Tak, często	6	15,7	21	48,8
Sporadycznie	15	39,4	6	13,9
Nigdy	13	34,2	0	0
Nie wiem	3	7,8	1	2,3
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	p < 0,01 (p = 0,0001)			

Tabela 3. Czy polskie pielęgniarki/pielęgniarze są przygotowani do ordynowania leków i wystawiania recept pacjentom?

Table 3. Are Polish nurses trained to ordain and prescribe drugs?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	2	5,2	3	6,9
Tak, często	4	10,5	1	2,3
Sporadycznie	15	39,4	12	27,9
Nigdy	13	34,2	24	55,8
Nie wiem	4	10,5	3	6,9
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	p > 0,05 (p = 0,2244)			

Tabela 4. Czy wdrożenie powyższych zmian ograniczy czas przewidziany na wykonanie czynności przy pacjentach?

Table 4. Will the implementation of these changes reduce the time taken to look after patients?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	11	28,9	27	62,7
Tak, często	12	31,5	9	20,9
Sporadycznie	6	15,7	3	6,9
Nigdy	5	13,1	1	2,3
Nie wiem	4	10,5	3	6,9
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	p < 0,01 (p = 0,0015)			

Tabela 5. Czy wdrożenie powyższych zmian będzie stanowić korzyść dla pacjentów?**Table 5.** Will the implementation of these changes be beneficial to patients?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	7	18,4	1	2,3
Tak, często	11	28,9	2	2,6
Sporadycznie	9	23,6	24	55,8
Nigdy	5	13,1	6	13,9
Nie wiem	6	15,7	10	23,2
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	$p < 0,01$ ($p = 0,0060$)			

Tabela 6. Czy przewiduje Pani/Pan w swojej praktyce zawodowej wdrożenie powyższych zmian?**Table 6.** Do you foresee implementation of these changes in your practice?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	3	7,8	6	13,9
Tak, często	9	23,6	2	2,6
Sporadycznie	9	23,6	10	23,2
Nigdy	6	15,7	13	30,2
Nie wiem	11	28,9	12	27,9
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	$p > 0,05$ ($p = 0,4748$)			

Badając opinię dotyczącą możliwości ewentualnych konfliktów z lekarzami na skutek rozszerzenia kompetencji pielęgniarских, stwierdzono, że większość respondentek dostrzega taką możliwość. Powyżej 50% pielęgniarek pracujących w POZ uważa, iż może to być częste. Taką opinię podzieliła 34,2% studentek. Nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic (tab. 7).

Zdecydowana większość zarówno w jednej, jak i drugiej grupie uważa, że nałożenie dodatkowych obowiązków na pielęgniarki powinno być równoznaczne z gratyfikacją finansową (84,2% studentek oraz 72,1% pracujących w POZ). Nie stwierdzono statystycznie istotnej różnicy wśród studentek i pielęgniarek POZ (tab. 8).

Bardzo istotną statystycznie różnicę ($p < 0,01$) uzyskano natomiast, zadając ankietowanym pytanie: czy w ich opinii zwiększenie kompetencji pielęgniarских wpłynie na podwyższenie presti-

Tabela 7. Czy wprowadzenie powyższych zmian może być powodem konfliktu ze środowiskiem lekarskim?**Table 7.** Will the introduction of these changes cause conflicts within the medical community?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	8	18,4	12	27,9
Tak, często	13	34,2	22	51,1
Sporadycznie	11	28,9	0	0
Nigdy	1	2,6	0	0
Nie wiem	5	13,1	9	20,9
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	$p > 0,05$ ($p = 0,1938$)			

Tabela 8. Czy wprowadzenie powyższych zmian powinno być równoznaczne z gratyfikacją finansową?**Table 8.** Should the introduction of the above changes be synonymous with financial gratification?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	32	84,2	31	72,1
Tak, często	4	10,5	12	27,9
Sporadycznie	1	2,6	0	0
Nigdy	0	0	0	0
Nie wiem	1	2,6	0	0
Ogółem	38	100	43	100
Test <i>U</i> Manna-Whitney'a	$p > 0,05$ ($p = 0,2571$)			

żu zawodu. Bardziej optymistyczne są wypowiedzi studentów – 47,3% twierdzi, że „zawsze”, a pielęgniarki zatrudnione w POZ w większości wskazały opcję „sporadycznie” (27,9%) (tab. 9).

Większość ankietowanych w obu grupach podziela pogląd, iż ordynowanie leków, wypisywanie recept oraz skierowań na badania będzie tylko nałożeniem kolejnych, dodatkowych obowiązków na personel pielęgniarский (60,4% pielęgniarek i 47,4% studentek). Nie stwierdzono statystycznie istotnej różnicy między badanymi grupami (tab. 10).

Studenci w większości uznali wprowadzenie nowych przepisów za nowy kierunek polskiego pielęgniarstwa (31,5% „zawsze”, 26,3% „często”). Mniej entuzjastycznie w tej kwestii wypowiedziały się pielęgniarki pracujące w POZ (25,5% „zawsze”, 11,6% „często”). Nie zaobserwowano statystycznie istotnej różnicy w badanych grupach (tab. 11).

Tabela 9. Czy zmiany te wpłyną na zwiększenie prestiżu zawodu pielęgniarki/pielęgniarsza?**Table 9.** Will these changes increase the prestige of nurses?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	18	47,3	11	25,5
Tak, często	11	28,9	6	13,9
Sporadycznie	6	15,7	12	27,9
Nigdy	2	5,2	5	11,6
Nie wiem	1	2,6	9	20,9
Ogółem	38	100	43	100
Test U Manna-Whitney'a	p < 0,01 (p = 0,0014)			

Tabela 10. Czy powyższe zmiany spowodują tylko nałożenie kolejnych dodatkowych obowiązków na personel pielęgniarski?**Table 10.** Will these changes only impose additional obligations on the nursing staff?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	18	47,4	26	60,4
Tak, często	13	34,2	14	32,5
Sporadycznie	5	13,1	2	4,6
Nigdy	1	2,6	0	0
Nie wiem	1	2,6	1	2,3
Ogółem	38	100	43	100
Test U Manna-Whitney'a	p > 0,05 (p = 0,1537)			

Tabela 11. Czy powyższe zmiany to nowy kierunek polskiego pielęgniarstwa?**Table 11.** Are these changes a new direction in Polish nursing?

Odpowiedzi	Studenci		Zatrudnieni w POZ	
	n	%	n	%
Tak, zawsze	12	31,5	11	25,5
Tak, często	10	26,3	5	11,6
Sporadycznie	8	18,4	14	32,5
Nigdy	2	5,2	4	9,3
Nie wiem	6	15,7	9	20,9
Ogółem	38	100	43	100
Test U Manna-Whitney'a	p > 0,05 (p = 0,1836)			

Omówienie

Polskie pielęgniarki stają w obliczu nowych zadań zawodowych. W niektórych krajach europejskich już we wcześniejszych latach dokonano rozszerzenia kompetencji zawodowych pielęgniarerek [4].

W Polsce opinie pielęgniarerek dotyczące rozszerzonych uprawnień są zróżnicowane, zarówno pozytywne, jak i negatywne. Pozytywnym aspektem wydaje się zwiększenie prestiżu zawodu. Obawy dotyczą odpowiedzialności prawnej, obciążenia pracą bez zwiększenia gratyfikacji finansowej, konieczności ukończenia dodatkowych kursów i związanym z tym finansowaniem, ewentualnych konfliktów z lekarzami [3].

W badaniu własnym potwierdzono obawy pielęgniarerek dotyczące nowelizacji ustawy. Opinie większości badanych, szczególnie pracujących w POZ, są niezbyt optymistyczne. Pielęgniarki są zaniepokojone zwiększeniem odpowiedzialności i dodatkowych obowiązków. Uważają, że powinno się to wiązać z podwyższeniem wynagrodzenia.

W latach 2006 i 2012 przeprowadzono w Holandii badania krajowe, w których wypowiedziały się odpowiednio 386 oraz 644 pielęgniarki. W każdym z tych dwóch badań pielęgniarki potwierdziły głównie nieodpowiednie przygotowanie oraz niewystarczającą wiedzę do realizacji nowych zadań, jakim jest m.in. wystawianie recept [5].

Badanie przeprowadzone na Uniwersytecie w Barcelonie, w którym uczestniczyło 345 pielęgniarerek, studentek studiów magisterskich wykazało natomiast wysoki poziom zadowolenia z możliwości wypisywania recept. 72,3% badanych było świadome zmian oraz miało wiedzę z zakresu nowych przepisów, a 57,6% respondentów wyraziło opinię, że jest w stanie wystawiać recepty [6].

Wdrożenie zmian z zakresu ordynacji leków przez pielęgniarki w Wielkiej Brytanii, Holandii, Irlandii, Hiszpanii, Szwecji, Danii wywołało również wiele kontrowersji w obu grupach zawodowych, tj. zarówno wśród pielęgniarerek, jak i lekarzy. Czas pokazał jednak pozytywny skutek wprowadzonych zmian. Personel pielęgniarski wykazał się dużym profesjonalizmem, co odzwierciedliło się w satysfakcji pacjentów [7].

W Anglii w 2006 r. przeprowadzono krajowy projekt badawczy w celu oceny adekwatności przygotowania edukacyjnego pielęgniarerek do samodzielnego wystawiania recept. Dokonano przeglądu oceny doświadczeń edukacyjnych niezbędnych do rozwoju doskonalenia zawodowego z zakresu rozszerzonych kompetencji. Analizy te pozwoliły na ocenę działań pielęgniarerek oraz wskazanie ewentualnych problemów [8].

Wnioski

Przeprowadzone badanie wskazuje na niepewność środowiska pielęgniarskiego w obliczu nowych zadań zawodowych.

Zebrane opinie mogą być pomocne w ukierunkowaniu zainteresowanych na możliwość wprowadzenia zmian i podjęcia nowych wyzwań.

Badania należałoby rozszerzyć, głównie wśród pielęgniarek zatrudnionych w podstawowej, specjalistycznej oraz długoterminowej opiece medycznej.

Piśmiennictwo

- [1] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego.
- [2] Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej z dnia 15 lipca 2011 r. (Dz.U. poz. 1039) z późniejszymi zmianami z dnia 22 lipca 2014 r. (Dz.U. poz. 1136).
- [3] Stanowisko Konsultanta Krajowego w dziedzinie pielęgniarstwa w sprawie nowelizacji ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej z 22 lipca 2014 r. (data wejścia 15.05.2015 r.).
- [4] **Picton C., Granby T.:** Maintaining and developing competencies in nurse prescribing. *Br. J. Comm. Nurs.* 2002, 7(2), 90–93.
- [5] **Kroezen M., Veer A., Francke A., Groenewegen P.:** Changes in nurses' views and practices concerning nurse prescribing between 2006 and 2012: results from two national surveys. *Informing Practice and Policy Worldwide through Research and Scholarship. JAN* 2014, 70, 2550–2561.
- [6] **Cabrera-Jaime S., Estrada-Masllorens J.M., Fernández-Ortega P.:** Knowledge of and satisfaction with the approval of the nurse prescription of nurses studying a masters degree and specialty in the University of Barcelona. *Enferm. Clin.* 2011, 21(2), 84–90.
- [7] **Romero-Collado A., Homs-Romero E., Zabaleta-del-Olmo E., Juvinya-Canal D.:** Nurse prescribing in primary care in Spain: legal framework, historical characteristics and relationship to perceived professional identity. *J. Nurs. Manag.* 2014, 22(3), 394–404.
- [8] **Latter S., Maben J., Myall M., Young A.:** Evaluating nurse prescribers' education and continuing professional development for independent prescribing practice: Findings from a national survey in England. *Nurse Education Today* 2007, 7, 685–696.

Adres do korespondencji:

Beata Dziedzic
Zakład Pielęgniarstwa Społecznego WUM
ul. Erazma Ciołka 27
01-445 Warszawa
tel.: 609 758 484
faks: 22 877 35 97
email: beata.dziedzic@poczta.onet.pl

Konflikt interesów: nie występuje

Praca wpłynęła do Redakcji: 23.07.2015 r.

Po recenzji: 19.09.2015 r.

Zaakceptowano do druku: 1.10.2015 r.

Received: 23.07.2015

Revised: 19.09.2015

Accepted: 1.10.2015